

Koordinované cezhraničné činnosti ochrany prírody pozdĺž maďarsko-slovenského úseku Dunaja
HUSK/1101/2.2.1/0133

1

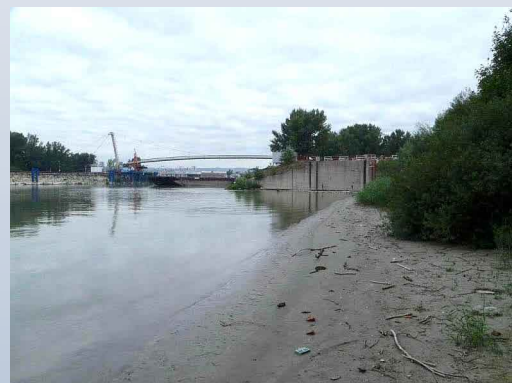
Malý Dunaj, Vlčie hrdlo a začiatok Žitného ostrova

Naša lokalita sa nachádza vo Vlčom hrdle, ktoré je bývalým stredovekým kráľovským poľovným revírom. Kedysi bol tiež dunajským ostrovom. Od konca 16. storočia bol ostrov **Vlčie hrdlo** významným páľffyovským poľovným revírom s „komplexnou“ vybavenosťou - poľovníckym zámočkom, krmelcami pre vysokú zver, oborou, bažantnicou a horárňou. Začína sa tu Chránená krajinná oblasť Dunajské luhy, veľkoplošné chránené územie (s rozlohou viac ako 12000 ha) s početnými maloplošnými chránenými územiami v ochrannom stupni 4 a 5. Dnes je známe predovšetkým tým, že je tu lokalizovaná rafinéria Slovnaft.

Začína sa tu Žitný ostrov, ktorý je ohraničený z juhu korytom Dunaja, zo severu jeho ramenom, Malým Dunajom a na krátkom úseku na východe aj Váhom. Je to najväčší riečny ostrov v Európe a v strednej Európe najvýznamnejší zdroj pitnej vody. Geomorfologicky ide o veľký náplavový kužeľ, Dunaj tu v dôsledku náhleho sklonu – vstupu do Podunajskej panvy po prerazení devínskej brány uložil veľké množstvo štrkov a pieskov. Jadro náplavového kužeľa je nekohézne, preto sa tok ľahko rozvetvoval na ramená a ostrovčeky. Dve hlavné ramená Malý Dunaj a Mošonský Dunaj, ktoré sa nachádzajú na okrajoch náplavového kužeľa, meandrujú v kohéznych ílovitých usadeninách.

Širšie okolie Vlčieho hrdla má mimoriadne pestré prírodné podmienky (geológiu, rastlinstvo a na ne viažuce sa živočíšstvo), nachádzajú sa tu zazemňujúce sa ramená s lužnými ekosystémami, suchšie lesostepné spoločenstvá a dokonca aj úplná pustatina pripomínajúca africké savany. Táto oblasť, tzv. Biskupické lesy, je novej európskej siete NATURA 2000 územím európskeho významu. Nachádza sa tu 6 maloplošných CHÚ reprezentujúcich zmes tunajšej bioty – les, lesostep a vodné biotopy.

Malý Dunaj sa v tejto lokalite odpája od Dunaja v riečnom kilometri 1865,4 za stavidlami vo Vlčom hrdle v nadmorskej výške 126 m n. m. Pokračuje ďalej 128 km vlastným miernym prúdom. Pri Kolárove sa vlieva do Váhu a spolu s ním pri Komárne v nadmorskej výške 106,5 m n. m. do Dunaja. Malý Dunaj je krásnou ukážkou meandrujúcej nížinnej rieky, hojne využíwanej vodákmi. Na toku ležia obce Vrakuňa, Most pri Bratislave, Malinovo, Zálesie, Tomášov, Vlky, Jelka, Potônske Lúky, Jahodná, Trstice a Kolárovo. Okolie Malého Dunaja tvoria väčšinou lúky a polia, ktoré sú však od samotného toku oddelené niekoľko desiatok metrov širokým pásom lužného lesa. Do Malého Dunaja sa vlievajú väčšie prítoky Blatina, Čierna Voda a Klátovské rameno. Plocha povodia Malého Dunaja je 3 173 km.

Stavidlo na začiatku Malého Dunaja

Vlky

Jelka

Kolárovo

Vývoj riečneho reliéfu

Na Ptolemaiovej mape (asi 4. stor. pred n.l.) je Malý Dunaj označený ako najmohutnejšie dunajské rameno. Po povodniach od 16. storočia a regulačných prácach sa Dunaj zarezával a niektoré ramená zostali značne odrezané a tak aj Malý Dunaj sa stal takmer bezvýznamným ramenom. V 20. storočí bol upravený vodný režim samotného Malého Dunaja, čím sa podstatne zredukovala erózo-akumulačná činnosť toku – zásadná podmienka vzniku a existencie prirodzeného lužného lesa. V súčasnosti už jeho prietok nekolíše v závislosti na Stavidle na začiatku Malého Dunaja hladine Dunaja, ale je určený vodohospodárskymi zásahmi. V dôsledku toho majú záplavy dosah už len na dolnú časť (od Kolárova po Jahodnú) za vysokých stavov Váhu. Pre vodný režim vegetácie je dôležitý fakt, že v hornej časti je dno zanesené nepriepustnými sedimentami z obdobia, keď rieka slúžila ako kanalizačná stoka pre Bratislavu a Slovnaft.

Fauna a flóra Malého Dunaja

V Malom Dunaji a jeho okolí žijú viaceré vzácne a chránené živočíšne druhy. Z cicavcov sú tu zastúpené vydra riečna (*Lutra lutra*), nepôvodná ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*) a nutria vodná (*Myocastor coypus*) boli vypustené z likvidovaných chovov koncom 80-tych rokov, kým z vtákov sa tu vyskytujú najmä labuň veľká (*Cygnus olor*), volavka popolavá (*Ardea cinerea*), lyska čierna (*Fulica atra*), bocian biely (*Ciconia ciconia*), bučičík močiarny (*Ixobrychus minutus*), rybárik riečny (*Alcedo atthis*), kačica divá (*Anas platyrhynchos*). Obojživelníky vyskytujúce sa v okolí Malého Dunaja sú najmä skokan rapotavý (*Rana ridibunda*) a skokan zelený (*Rana esculenta*), z hmyzu je to okrem iných roháč obyčajný (*Lucanus cervus*).

lyska čierna
(*Fulica atra*)

Rybami Malého Dunaja sú sumec veľký (*Silurus glanis*), čík európsky (*Misgurnus fossilis*), hrebenačka vysoká (*Gymnocephalus baloni*), hrúz bieloplutvý (*Gobio albipinnatus*), plž podunajský (*Cobitis elongatoides*), boleň dravý (*Aspius aspius*), plotica lesklá (*Rutilus pigus*), štika severná (*Esox lucius*), jalec hlavatý (*Leuciscus cephalus*), jalec tmavý (*Leuciscus idus*), jalec maloústý (*Leuciscus leuciscus*), ostriež riečny (*Perca fluviatilis*), karas zlatistý (*Carassius carassius*), plotica obyčajná (*Rutilus rutilus*) a mieň obyčajný (*Lota lota*).

Hlavnými drevinami rastúcimi v okolí Malého Dunaja sú topoľ čierny (*Populus nigra*), topoľ biely (*Populus alba*), vrbka krehká (*Salix fragilis*), vrbka biela (*Salix alba*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), nepôvodný pajaseň žliazkatý (*Ailanthus altissima*) a jelša lepkavá (*Alnus glutinosa*). Bohato zastúpené sú tiež kroviny, hlavne hlohy (*Crataegus* sp.), plamienok plotný (*Clematis vitalba*), svib krvavý (*Swida sanguinea*), bršlen európsky (*Euonymus europaeus*), chmeľ obyčajný (*Humulus lupulus*) a brečtan popínavý (*Hedera helix*). Z vodného rastlinstva sú zastúpené predovšetkým truskavec obyčajný (*Hippuris vulgaris*), lekno biele (*Nymphaea alba*), leknica žltá (*Nuphar lutea*), vodomor kanadský (*Elodea canadensis*), stolístok praslenatý (*Myriophyllum verticillatum*), pálka širokolistá (*Typha latifolia*), žaburinka menšia (*Lemna minor*).

lekno biele
(*Nymphaea alba*)

Lužné lesy v okolí Malého Dunaja majú poloprirodzený charakter a zväčša vytvárajú len úzke pásy pozdĺž toku. K prirodzenejším lesom patria najmä vrbovotopoloové lužné lesy, topoľové jaseniny, brestové jaseniny, brestové dúbravy, no vyskytujú sa aj agátiny s balotou čiernou (*Ballota nigra*). Súčasná štruktúra lesných spoločenstiev je výsledkom hlavne lesohospodárskych zásahov, pôvodný les nájdeme už len veľmi zriedkavo. Podstatná časť lesných plôch je premenená na monokultúry s kultivarmi topoľov.

Kolárovo

Jelka

Tomášikovo